List 52. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 26. decembra 1866.

Gospodarske stvari.

Dnevni red umnega in dobrega gospodarja *)

Vsak umen človek vé, da brez pametnega in lepega reda nikjer nič prida biti ne more, in da srečen izid vsega našega početja je odvisen od dobrega reda. Zatoraj je pa tudi umnemu gospodarju poglavitna skrb za dober red pri hiši, kar se v lepo, hvale vredno navado spremení, da potlej pravijo: To je šega, to je navada pri hiši, in se novim poslom naznanuje, da vedó, po kteri hišni navadi se imajo v svoji novi službi ravnati. Kjer tega ni, dela vsak, kar hoče, in hiša gré v zlo.

Da pa ni pri vsaki hiši enake navade in da tudi vsaka hišna navada dobra ni, se tudi lahko vé, in pametni vsake ne potrdijo. Al tudi povsod po svetu in v vsaki hiši ni enakega reda in enaka navada biti ne more, ker so okoliščine po svetu mnoge in razločne. Pa vendar v enem kraji, v eni vasi ali soseski je dobra navada v poglavitnih rečéh lahko ena, ker okoliščine niso tako razločne, da bi prav bilo v vsaki hiši zeló drugačno navado imeti; v majhnih rečéh pa se vé da tudi v eni vasi pri vseh enaka ne more biti.

Pri nekteri hiši je veljala dolgo let kaka nedobra navada kakor podedovana, in kakor da bi mislil, da ne sme drugačna biti — žalostno znamenje, kako taki ljudjé brez misli živé! Po taki nedobri navadi, v taki brezmišljenosti se ni dalo v gospodarstvu kar nič napredovati ne, mar le bolj na slabše je raje šlo. Vsako leto, bodi revno ali bogato, je vse minulo, in še predno je konec leta bil ali pred novino je že vse pošlo; poznamo gospodarje, ki so na dobrem posestvu, v dobrih letih več kot 30 let gospodarji bili, in ko so odstopili, so bili tako ali pa še bolj revni kakor pred tridesetimi leti, in so v svoji starosti veliko pomanjkanja trpeli in zaničevani bili. Kam je prešlo njihovo premoženje? Kako je minulo toliko lepih prihodkov? tega revni možje sami ne vedó. Je prišel po tem pa nov, umen gospodar na tako posestvo, ki je nov red, novo navado vpeljal, se je začela nova boljša navada pri hiši kmalu zeló poznavati. Kdo ne vé, kako moč ima to?

Naj tukaj ob kratkem nektere slabe in dobre navade povemo, po kterih pride gospodarstvo rado na dobro ali pa na zlo.

Slabe navade pri hiši so postavim:

Zvečer dolgo čuti, zjutraj pa dolgo ležati; kajti ponoči se ne storí le malo, ampak tudi svečava se po nepotrebnem žgè: zjutranji, najboljši čas pa se, posebno poleti, zamudí.

Slaba navada je: nobenega stanovitnega časa za jéd ne imeti, ampak ali zmiraj jesti, ali pa vsak za-se, in ne vsa družina vkup; ali pa več jedí napravljati, da ostaja in se pridi.

Slaba navada je: pri jedi sčakovati se, ali pa tačas največ opraviti imeti, ko je treba vsem kmalu k mizi iti; ker s tem se veliko časa nerodno zgubí, in jezo budí.

Slaba navada je: ob novini veliko več in boljše jedí napravljati od druzih časov, ali pa še celó neumne gostarije in pojedine, posebno na mali kmetii, postavimo, likofe po mlatvi itd., ker ob tem veliko mine, česar potlej manjka. Plačal bi mlatiča, pa naj gré.

Slaba navada je: na vsak sejm, na vsako shodišče brez potrebe hoditi, in ko so denarji, nepotrebnih rečí kupovati, na prave poznejše potrebe pa ne misliti.

Slaba navada je: potrebna dela odlagati, nepotrebna pa ali vsaj odloživna prej delati, ali pa vsakemu pri hiši pustiti, da dela, kar hoče, in kadar se mu ljubi, kakor da bi gospodarja pri hiši ne bilo.

Slaba navada je: ključev od žita, vina itd. ne spravljati, ampak jih na takem kraji puščati, da posli in mladi ljudjé in drugi lahko do njih pridejo.

Slaba navada je: dopuščati, da vsak pri hiši zapoveduje; to napravlja veliko zmešnjav, dovolj vpitja in jeze, pa malo pokorščine in malo dobrega dela.

Slaba navada je: dopuščati, da posli živali kladejo ali valé po svoji volji, in da v tem ni ne mere ne tehte, ne časa in nobenega prevdarka ne, in ko zmanjka, pride hlapec in reče: „ni več.“

Take in še veliko druzih enacih nedobrih navad je, ki gospodarstvo vodijo v zlo.

Dobre navade pri hiši so, postavim:

Zjutraj ob uri vstajati, in zvečer ob uri k počitku iti in moliti.

Dobra navada je: nič jesti, razun ob uri trikrat na dan in vsi vkup, in le o težkem delu kaj majhnega še vmes; sploh pa nikoli preveč ne jesti in ne piti, ker je nezdravo in greh.

Dobra navada je, umno prevdarjati, koliko jedí je za vsacega dosti in prav, da ne manjka in da ni potrate, in se skrbí, da so jedí čedne, dobre in tečne.

Dobra navada je: Vse nepotrebne stroške opustiti, in vsakemu, kar mu po pravici gré, o pogodu dati.

Dobra navada je: v vsem, pri ljudéh, pri živini in povsod gledati, da nič po nepotrebnem ne mine.

Dobra navada je: vsakemu svoje delo vsaki dan odkazati, in gledati, da se urno, prav in dobro storí.

Dobra navada je: vse snažno in čedno imeti, v hiši, okoli hiše, v hlevu, pri živini in ljudéh, in pri orodji; in tudi vse orodje na pravem kraji, da se ne razgubí, ampak da se le vzame, kadar se potrebuje.

*) Na premislik gospodarjem našim zadnji dan leta in za opomin v novem letu. Vred.

Dobra navada je: za svoje hiše čast in poštenje skrbeti, ptuje ljudí, ptuje blagó pri miru pustiti, svoje dolžnosti in delo ljubiti, nikoli godrnjati, nikoli drug drugemu ne nagajati ali kljubovati, in zmiraj prijazen, miren in veselega srca biti, kar se zgodí, ako vsak svoje neumne želje krotí, se slabe tovaršije varuje, v Boga zaupa in svoj stan za ljubo ima.

Dobra navada in dober dneven red gospodarju je: vsaki dan sproti po mesecih vse svoje prejemke in stroške v pripravljene bukve tako zapisovati, da so na eni strani prejemki, na drugi strani pa stroški in ob koncu vsacega meseca račun. To bo za-nj veliko veljavo imelo in mu bo tehtnica (vaga), na kteri se bo njegovo premoženje vagalo. To bo njemu in še drugim pregled dajalo, koliko vse njegovo gospodarstvo nese, in ga bo pametne varčnosti učilo; kajti brez rajtbe ne le kupčijstvo, ampak tudi kmetijstvo trdno stati ne more.

S takimi in enakimi navadami gré gospodarstvo na bolje.

Občinske stvari.

Okrajni zbori na Štajarskem.

(Konec.)

Še nekaj moram omeniti. Gotovo se bo v nekterih okrajih marsikteri oglasil, rekoč, naj se kar okrajni predstojnik izvoli za poslanca, morebiti celó za predstojnika okrajnega zbora. Vsa čast tem gospodom; al za prvo volitev gotovo ne bi bilo dobro, jih izvoliti; zakaj, ti gospodje morajo najpred izročiti okrajnim zborom okrajno premoženje in račune; tedaj bo menda boljše, če si bota nasproti stala (ne v sovražnem smislu) tisti, ki račun podá, in tisti, ki ga dobí, dokler ni stvar popolnoma v redu. Pa težko bo tudi večkrat tem gospodom, razločevati blagor svojega okraja od svojih dolžnost do države in do vlade, ki ima ravno krmilo v rokah.

Naj sklenem s kratkim obrisom 3) o načinu delovanja.

Ko bodo izvoljeni okrajni poslanci, morajo si med seboj izbrati okrajni odbor in prvostojnika. Glava je najbolj važna reč; tedaj bo tudi važna stvar, da se zmenijo okrajni poslanci poprej, koga bodo izvolili za prvostojnika. Ta bo namreč vodil zbore; on mora z bistrim očesom paziti kakor hišni gospodar; on mora biti vnet za blagostanje svojega okraja.

Poleg njega bo stalo v vsakem okraji 6 odbornikov, vzlasti zato, da izvršujejo sklepe okrajnega zbora, nekako tudi zato, da delajo po potrebi tudi brez celega zbora, kadar se mudí. Ti odborniki se pa izvolijo tako: Vsak oddelek navedenih štirih oddelkov je izvolil svoje poslance, in poslanci vsakega oddelka si izvolijo po enega odbornika. To so štirje odborniki; še dva odbornika se pa izvolita od vseh poslancev vzajemno. Pri volitvi odbornikov se bo menda pokazalo v vsakem okraji, čegava je večina; dobre odbornike imeti, je ravno tako važno, kakor je važno za posameznega človeka, da ima zdrave roke. Naj bi se tadaj nikjer ne zanemarjalo pretehtovanje in volitev najboljših odbornikov. Prva lastnost se mora iskati ne samo v znanosti, temoč tudi v trdni volji in kreposti, delati za blagor okraja; taka krepost več opravi kakor žlahtno imé.

Dobra lastnost odbornikov bo tudi ta, da niso predalječ od središča okrajnega, kakor je bilo že omenjeno; zakaj človek je skoro več ko na polovico privezan svoji okolici, ne more tedaj vsakokrat na pot, ako je dalječ od središča.

Po naši postavi se mora zbirati vès okrajni zbor vsaj dvakrat na leto in dan. To je očitno premalo; saj v začetku bo gotovo treba več zborov. Dela bo zadosti; žetev bo velika, da le ne bo premalo delavcev. Dovoljeno je tedaj tudi po postavi, da se smejo okrajni zbori zbirati večkrat po potrebi. Ta naloga bo predstojnikova, da bo zbiral svoj zbor, kolikorkrat se mu bo zdelo potrebno. Menda bo bolje, da ga zbira večkrat, ker narod bode zmirom rajše delal, kar je sklenil vés zbor, kakor kar je sklenil sam odbor, ali celó prvostojnik sam.

Med seboj pa bo delal okrajni zbor, kakor vsaki veči zbor. Predlagalo se bo to in uno; razgovarjalo se bo potem o predlogih; bolj važni predlogi se bodo izročevali odborom, posebno za to izbranim, da je pretehtajo, in potem zboru nasvetujejo, kaj naj se zgodí; sklepalo se bo po večini glasov itd.

Prav iz srca pa želimo, da tudi okrajni zbori bodo stopnica, na kteri se naš slovenski narod povzdigne do prave krščanske, človeške in slovanske omike. Bog daj srečo! *)

Dr. Srnec.

Slovstvo.

* *Lire Sionske* XII. list, za december mesec, je ravnokar prišel na svetlo. 5 lepih pesem obsega za božične praznike. S tem zvezkom pa je prišel tudi XI.; tako ostajata le še VIII. in X. list, s kterima se dovrší prvi tečaj Grbčevega dela. Kdor ni naročen na „Liro“ in želí božičnih napevov, jih še lahko dobí za 25 kr. v Ljubljani v bukvarnici Giontinovi.

Iz literature, ki v nemškem jeziku dela za slovanske interese, navajati imamo:

* *„Blätter für Kunst, Wissen und Antike“*, ki jih izdaja gosp. A. Lukšić na Dunaji namesti prejšnjih „Slavische Blätter für Literatur, Wissenschaft“ itd. Naslov je drugačen, tudi obség tega lepoznanskega časnika je razširjen čez meje slovanske; vendar je slovanska literatura in umetnost zastopana v njih tako marljivo, kakor v prejšnjih listih. Ta časnik izhaja 3krat na mesec; cena mu je po pošti za pol leta 4 gld.

* *Der slovenische Dichter France Prešérn. Biografische Skizze von Heinrich Penn“* — se imenuje knjižica, ki je, kot poseben iztisek iz „Oesterr. Gartenlaube“, posvečena dr. Jan. Bleiweis-u, ravnokar v Gradcu prišla na svetlo. V kratkih črticah g. H. Penn, ki s posebno ljubeznijo objema Prešernove poezije, in ki je tudi, kakor je našim čitateljem znano, njegov „Krst pri Savici“ v hvaljeni dramatični obliki prinesel na gledišče naše, popisuje v tej knjižici življenje neumrlega našega pesnika, čegar pesmi so take, da se more vvrstiti med pesnike prvake vseh narodov. Hvalevredno je tedaj početje vsako, ktero inostranski svet seznanja s tem, da slovenski jezik, ki ima tacega pesnika, je jezik omikan, je jezik kulturni. Žalibog, da tak jezik si mora le s silo iskati priznanja zunaj slovenskega sveta, za to, ker so ga verige nemilega potujčevanja naroda našega vkovale v tmine pred svetom. Zato gré hvala rodoljubu, ki je letos Angleže seznanil s Prešernom, hvala pa tudi gosp. Pennu, da zdaj nemškemu svetu kaže mojstra našega. Zato pa je tudi želeti, da

*) Štajarci ste tako srečni, da imate okrajne zástope (Bezirksvertretung), ki jih pri nas na Kranjskem še milo pogrešamo. Cenite tedaj, kakor Vam v tem sestavku priporoča pravi Vaš prijatel, izkušeni gosp. dr. Srnec, to prevažno napravo, kakor po pravici zasluži, zakaj po nji dobí narod velik kos gosposkine oblasti v svoje roke. Bog ne daj, da bi nam lastna nečimurnost pokvarila, kar nam ponuja ustavna postava. Vred.

ta knjižica pride v mnogo mnogo rok, ker gotovo je, kolikor nemških čitateljev najde knjiga, toliko glav se bo razjasnilo zarad nevednosti o jeziku našem.

Ozir v starodavne čase.

Kako je Kara Gjordja učitelje cenil.

Zdaj, ko se toliko od učiteljskih razmer in poboljška njihove plače govorí, ne bode morebiti nezanimivo slišati, kako je sloveči osvoboditelj srbski, Kara Gjordja (Džordža), Slovencem pod imenom „črni Juri" znan, učitelje cenil in plačeval.

V „Beogradskom národnom domu", kjer je „sovět" svoje seje imel, je odkazal Gjordja modremu učitelju Dositeju Obradoviću, kteremu je bil tudi svojega sina Aleksija v izrejo dal, tri stanice za prebivališče. Nikdar, kolikorkrat je prišel v „sovět", ni zanemaril, modrega učitelja v „narodnom domu" posetiti (obiskati), da mu je tako spodobno čast zavoljo njegove učenosti skazal, in pa tudi zato, da se je z modrim starčekom o raznih učenostih pogovarjal. Leta 1811 pa izvoli Gjordja modrega Dositeja za „sovětnika prosvěte" (ministra uka). Tolika čast je sivega starčeka silno veselila.

Kara Gjordja pa ni izmed učiteljev samega Dositeja tako spoštoval. Znano je, da je on vse učitelje tako dobro plačeval, kakor državne svetovalce ali ministre. Pogostoma je obiskoval o jutranjih izhodih iz svojega dvora z vsemi vojvodi, ki so ga spremljali, národno učilišče, ktero je bil on osnoval, Dositej pa vredil. Tukaj je s krepko svojo besedo mladini priporočeval, naj se rada in dobro učí, dokazovaje jim veliko potrebo izvedenih ljudí v državi, in kolika sreča in čast da jih čaka, ako se bodo dobro učili. „Videte li" — je govoril — „mi imamo dovoljno mišica za obranu Srbie, ali ne dovoljno věšti (izvedenih) ljudí za upravljanje iste. — — Da mi znamo državu voditi onako, kako znamo voditi vojsku, drugačie bi sada stojali. Učite se dakle, u vama je sva nadežda naša sa te strane. Slušajte vaše (svoje) učitelje i poštujte ij (jih); ja nji (njih) ne odlukujem od moi (svojih) vojvoda; učitel i vojvoda" — reče vpričo vseh vojvodov svojih — preda mnom su ravni. Zlo onomu izmedju vas, na kojega bi mi se oni potužili!"

Ko je odhajal, je vselej učitelju roko stisnil, in mu skrivaj kakošen zlatnik (cekin) v njo potisnil.

Tako je učiteljski stan, spoznavši vrednost učenosti, mož čislal, ki se je v pastirski hišici narodil in brez poduka med svojim narodom zrastel, samo po vzvišenosti svoje duše in bistrini svojega uma.

Da bi se pač vsaka dežela kmalu kmalu na revne učitelje, posebno učitelje spodnjih šol, ktere tukaj v mislih imamo, ozrla in jim prepičlo plačo v obilnišo spreobrnila. Pohlevni gospodje ne zahtevajo sicer ministerske, toda vsaj na pol boljše plače, kakor je bila dosedanja, se — to za gotovo vemo — ne bodo branili.

N.

Kratkočasno berílo.

Pripovedke zilske.

Zakaj se bliska?

Hudič je nekega dne k Bogu stopil, rekoč: Jaz čem vse ljudi na zemlji z gromom ubiti. — Le, je Bog djal, jaz bodem pa popred zabliskal, da se bodo pokrižali in tako ne bodeš imel oblasti do njih. —

Zakaj nosijo duhovniki črne nogovice (štunfe) in zakaj je cesarski orel črn?

Dokler je bila obljubljena (sveta) dežela in sveto mesto Jeruzalem v oblasti kristjanov, nosili so duhovniki rdeče nogovice in cesarski orel bil je zlat. Ko je pa sveta dežela in sveto mesto prišlo Turkom v roke, začeli so od žalosti nositi duhovniki nogovice črne in cesarski orel je od tega časa črn. Kadar bodo kristjani te svete kraje od Turkov zopet pridobili, tedaj bodo od veselja duhovniki zopet rdeče nogovice nosili in cesarski orel bode zlat.

Zakaj ptičice o veliki noči peti začno in po kresu utihnejo?

Judje so hoteli usmiljenega Jezusa vjeti in umoriti. On je pa šel in se v votel čmrčič (Maurachen,) skril. Kukovica je to videla in kukovala: „Kuku, kuku, Ježiš se je v čmrčič skru (skril), in je tako Jezusa izdala. Judje so zato prišli z ostrimi sulicami in so v čmrčič (gobo) dregali. Od tega je čmrčič tako jamičast. Jezus je o veliki noči od smrti vstal in je pticam obljubil, da jih bode seboj v nebesa vzel, kadar pojde v nebesa. Vse ptičice so se tega radovale in veselo prepevale. Ko je Jezus v nebesa šel, vse ptičice visoko, visoko za njim letó, najdalje in najvišje je letel za njim žrjavec (škrjanček), tako da si je svoje peruti osmodil pri solncu, kakor pri žrjavici, zato se imenuje žrjavec. Al za Jezusom v nebesa niso mogle. Jezus jim je obljubil, da jih bode o binkoštih v nebesa vzel in one so čakale in še prepevale. O binkoštih jim je obljubil, da jih bode ali o kresu v nebesa vzel, ali pa nikadar več. Ptičice so spet čakale in še prepevale, pa tudi o kresu jih ni v nebesa vzel. Sadaj so žalostne potihnile. — Zato vsakega leta o veliki noči peti začnó, ker se v nebesa veselé, po kresu pa žalostne omolknejo. Kukovica o kresu pri živem telesu s črviči zvre, ker je Jezusa judom izdala.

Novice iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

V 8. seji se je nadaljevalo sporočilo odseka, ki je bil za presojo sporočila deželnega odbora izvoljen. V 7. točki je odsek nasvetoval (in ta nasvèt je bil tudi sprejet), naj deželni odbor prihodnjemu zboru poroča o osnovi deželne delavnice, ktero ima zdaj deželni zastop v svojih rokah, in nasvetuje prenaredbe, ki so morebiti potrebne. — Z veseljem je bila sprejeta ces. postava od 29. marca t. l., po kteri se je domačemu rudokopstvu na korist davščina za rudosledstvo od 20 gold. znižala na 4 gold., dohodkin davek pa na 3 odstotke čistega dohodka. Sklep je bil, naj se zato zahvala izreče vladi. — 10. točka sporočila je zadevala to, kar je deželni odbor zastran uredbe zemljeodveznega zaklada storil, in hvali to njegovo delovanje, priporočaje mu, da tako isto tudi dalje ravná. Poslanec Kromer ne vidi dobrega izida v odborovem ravnanji; dež. glavarja namestnik dr. Zupan razjasnuje, da stvar ne more drugača biti in dostavlja, da se poslanec Kromer moti, ako misli, da mu vlada čez leto 1895 ne bo 60.000 gold. brez obresti posojevala. Naposled je bil Kromerjev predlog finančnemu odseku v prevdarek izročen. — Pri 13. točki zastran železnice ljubljansko-belaške se je vnela živahna debata. Odsek obžaluje, da deželni odbor ni o tej zadevi nobene stopinje naprej storil, poslanec Gutmannsthal misli, da se zahtevani statistični izkazki brž lahko dobé; dež. odbornik Dežman trdi, da nabira teh izkazkov je bila naloga kupčijske zbornice, ki pa o tem ni nič storila. Poslanec dr. Toman se temu ugovoru zoperstavlja ter pravi, da statistični izkazki o tej zadevi niso glavna stvar, ker samo zavoljo obrtnijstva gorenskega se ne bo železnica naredila, ampak tudi iz druzih

vzrokov in sicer velevažnih; kupčijska zbornica nikakor ni služnica deželnega odbora; deželni odbor je kriv, da je delovanje za železnico spalo. — Baron Schloissnigg trdi, da potreba deželna je glavna stvar, ki zagovarja to železnico; potrebe za vojsko ni sicer prezreti, vendar ta potreba stojí še le v drugi vrsti. Poročevalec dr. Costa misli, da je razprava dalje segla kakor je treba. To je gotovo, da je deželni odbor grešil, ker o železnični zadevi ni nič storil; statistični izkazki bi se bili lahko dobili tako ali tako. In za kaj neki gré o tej zadevi? Za nič druzega kot za to, da se ljubljansko-belaška železnica vredi v vrsto novih železnic. — Sklep je bil, naj deželni odbor brž to storí, kar veleva sklep deželnega zbora 29. jan. l. l. — Zastran slovensko-nemškega slovnika nasvetuje odsek: naj deželni odbor po primerni poti požene to delo, da se, kar je mogoče, hitro in nepretrgama dovrši. — O izstopu pl. Ed. Strahl-a iz deželnega zbora in odbora se enoglasno izrekuje živo obžalovanje in srčna zahvala za izvrstno njegovo delovanje. — Naposled priznava odsek koristno delovanje dež. odbora, vendar želí, naj bi a) odbor v sejah izvrševal svoja dela in jih po deželnih časnikih razglašal; sicer pa b) si utrdil svoje stališče in svoj vpljiv na deželo in posebno na občine kot namestnik ustavnega in samostojnega deželnega zastopstva. — Tù se je vnela živa borba, ktera se je končala s tem, da je bil razdelek a) sprejet, b) pa zavržen. In tako se je končala 8. seja. (Prihodnje seje se popišejo vprihodnje.)

Iz štajarskega deželnega zbora. — 17. dan t. m. je bilo posvetovanje o kmetijski šoli, ki se ima, kakor je deželni odbor nasvetoval, ustanoviti blizo Gradca. V splošni obravnavi je poslanec Hlubek iz gospodarskih vzrokov nasvetoval, naj se ta predlog deželnega odbora v pretres dá posebnemu odseku; podpiral ga je poslanec Herman prvič zato, ker se ta nasvet kar nič ne ozira na slovenske štajarske prebivalce, in drugič zato, ker se mu zdí, da je to poročilo preveč površno izdelano; da je to spričal, zato je posamno naštel vse, česar pogréša v njem, čeravno ga je zbornica nepokojno in z veliko nevoljo poslušala. Vse njegovo upiranje ni nič pomagalo; sklenjeno je bilo, da ima predlog precej priti na pretresovanje, in to se zgodí 18. t. m. Najprej je bilo potrjeno, da ima kmetijska šola gospodarske družbe biti deželna naprava; potem se prične posvetovanje o glavnih pravilih, kterim je deželni odbor dal naslov: glavna pravila za kmetijsko šolo pri Gradcu. Herman nasvetuje, da se izpustite zadnji dve besedi; večina odobri njegov predlog. Pri 1. §. Herman predlaga popravek, ki meri na to, da se v to učilnico privzame tudi nauk o vinoreji; toda s tem pristavkom ni zmogel; pri 3. §. želí Herman te spremene, da bi se v to učilnico jemali mladenči 14—16 let stari, ne pa, kakor ta oddelek odločuje, še le mladenči s 16. leti, in da bi učenci srednjih šol mogli dovršiti jo v dveh letih. Tej premeni so se ustavljali mnogi poslanci, med njimi tudi Hlubek, ki je pa nasvetoval dostavek, da se v to učilnico jemljó le neoženjeni, ki mu je tudi pri glasovanji obveljal; Hermanovi predlogi pa niso dobili večine. — Pri 4. §. nasvetuje Hlubek, naj bi učenci za hrano plačevali 150 gold. namesto 100 gold., in da imajo za obleko sami skrbeti; grof Kotulinski zahteva le 120 gold. za hrano in pranje perila; obveljal pa je odborov predlog. — Pri 6. §., ki našteva učilne predmete, nasvetuje Hlubek, da se privzame še nauk o zapisovanji v knjige in vremenoslovje, Herman pa zahteva, da se učí v nemškem in slovenskem jeziku, — dr. Hafner predlaga, da se učenci urijo tudi v domačih obrtnijah gospodarskih; dr. M. in dr. J. Kaisersfeld se vpirata Hermanovemu predlogu; Globočnik Hermana podpira, dr. Mulaj pa izblekne, da se Slovencem podtikajo želje, kterih nimajo, Herman si v tretje izprosi besedo, ter nasprotnikom dokaže, da oni ne poznajo slovenskih razmer in prizadevanja. Glasovanje potrdi le Hafnerjev pristavek. — Pri 7. §. nasvetuje Hlubek, da učitelji ne bi od zavoda dobivali hrane, češ, da so vsi omikani možje oženjeni (smeh), — pri 11. §. pa, da bi deželni odbor sprejemal učence, ne pa vodstvo te učilnice; obá ta predloga sta bila zavržena. — Ko so bila sprejeta glavna pravila, prišel je na vrsto odsekov predlog, naj se deželnemu odboru naročí, da kupi ali v najem vzame primerno hišo in 30 oralov zemlje blizo Gradca; — dr. Hafner predlaga, naj se deželni odbor ne veže, da bi moral prav 30 oralov dobiti, tudi ni treba, da bi prav blizo Gradca bilo to posestvo; Plankensteiner pravi, naj se ne kupuje posestvo, dokler se ne pokaže, da je tega treba, ter izreče željo, da bi vodja te učilnice bil najemnik; Herman predlaga, naj se ozira na to, da se učilnica napravi na tujem posestvu, se vé da s privoljenjem lastnikovim; Lohninger pa hoče, da se deželnemu odboru le sploh naročí, da kupi ali najme pripravno kmetijo, ktero naj primerno spremení v učilnico; — in ta predlog je obveljal; dalje se je naročilo deželnemu odboru, da izvoli tej učilnici predstojnika in da od kmetijske družbe prevzame kmetijsko šolo; dovoli se v proračun vstaviti 10.000 gold. za posestvo in 2500 gold. za priprave. — Potem na vrsto pride ustanovljenje vinorejske šole na dolenjem Štajarskem, o kteri deželni odbor nasvetuje, da bodi deželna naprava in da se ustanoví ali v Mariboru ali saj blizo Maribora. — Herman zagovarja svoj lanski predlog, naj se ta učilnica ustanoví v Ptuji, ali saj naj se ne bi določil kraj, predno niso potrjena njena glavna pravila; za Maribor se potegujejo Feyrer, Tapeiner in pl. Karneri, Hlubek podpira Hermanov predlog, ki pa vendar ni obveljal; ampak bil je potrjen deželnega odbora nasvèt s pristavkom, da ima ta odbor prihodnjemu deželnemu zboru predložiti načrt o uravnavi te šole. Tako je vrli Herman sè svojimi dobro prevdarjenimi in na potrebe slovenskega naroda ozirajočimi predlogi le zopet — bob v steno metal!

Deželni zbor koroški. Naš deželni zbor se v vsem tako suče, kakor da bi koroška dežela bila zunaj kje „v rajhu“ in da ne bi bivalo ondi dveh narodov. Ako bi vrla družba sv. Mohora ne tiskala knjig in bi ne izhajali slovenski časniki v Celovcu, ne bilo bi ne sledú ne tirú, da je Koroška deloma tudi slovenska; vse národno gibanje je pri nas tedaj le — na papirji; v življenje ne sega, in tudi po čitalnici ne, kakor drugod. Al temu se ni čuditi, ako slišimo, kakošen duh — brez protigovora — veje v zastopu deželnem. Odločno se je kazal v adresini debati, ki je zeló podobna bila debati dunajski in graški. Tudi tù je bil septemberski manifest mučenik nemških liberalcev, ki v pokojnem „reichsrathu“ iščejo izveličanja. Bridke solze so se tudi točile po nemškem bundu. Nekdanji pesnik Tschabuschnigg — in kdo more fantazii pesniški to zameriti? — je kar naravnost rekel: Avstrija je nemška in ima nalogo nemške kulture!! Čuda, da ni še tega trdil: Adam in Eva sta bila Nemca, in le po vesoljnem potopu so se vsilili drugi narodi na svet! S početjem Ogrov sicer tudi Tschabuschnigg ni zadovoljen; al le iz svojega celó originalnega stališča, rekoč: „Ako ne bi bilo mogoče mirne sprave doseči med Ogri in Avstrijo v smislu svobode in kulture, ne bo se Ogerska ločila od Avstrije, ampak nemški kulturni element se bo ločil od Ogerske. Nemški genij zahteva celo Ogersko; kar Ogri hočejo, to jih pelje v puščave unkraj Donave.“ — Poslanci Nischelwitzer, dr. Stieger

in drugi so se sicer kazali velike liberalce, zahtevaje svobodo tiska, pravico združevanja, porotne sodbe itd. — al se vé, da vse „sub umbra“ genija nemškega, o ravnopravnosti národni ni črhnil noben liberalec besedice. Taka „liberalnost“ pa je sužnost vseh nenemških narodov. — Al dosti je besedí! Adresa v tem „liberalnem“ duhu bila je z 29 glasovi zoper 4 sprejeta.

Hrvaški deželni zbor. — 17. dne t. m. se je začela debata o adresi; poročeval je Mrazović. Debata je bila sila živahna; kakor meč je sekala Strossmajerjeva beseda nasprotstvo zoper samostojno trojedno kraljevino. Posnetek iz izvrstnega govora prinesemo zdolej; tù le povemo, da je bila adresa z veliko večino sprejeta. — Slava! — V seji so bili izvoljeni biskup Strossmajer, dr. Subotić, biskup Nikolajević, grof Jur. Jelačić, Andjelić, Vončina, Kolarić, Mrazović, dr. Jordan, Supè in dr. Šuhaj, ki nesó adreso Njih Veličanstvu; 23. dne t. m. jim je bila audiencija dovoljena. Radovedno čaka vsa Avstrija, kakošen bo kraljev odgovor.

Prevzvišeni biskup Strossmajer je o adresi govoril blizo tako-le:

Kadar se nasledki ne vjemajo z vzroki, tedaj pravimo, da je to, kar se nam kaže, le vnanje znamnje in da ima bolezen globokeje korenine. Moje prepričanje je, da je odsekovo poročilo ugodno našemu národu. Odsekov predlog zahteva odgovornost vlade in celoto naše kraljevine. — Najhujša bolezen sta absolutizem in birokratizem. S prestola je bila razglašena ustavna pot, národ naš se oklene tega načela, spoznavši, da se ukrepi tudi naša kraljevina, ako se ukrepi cesarstvo. Žalibog, da se naša vlada vselej ustavlja národom, kadar sami kaj pričnó. Od tod izhaja, da se dosle še ni dovršila niti jugoslovanska akademija, niti vseučilišče, niti železnica iz Zemuna v Reko, niti kreditni zavod. Vlada z vsakim svojim djanjem kaže, ali da ne pozná državnih načel, ali da ne mara za-nje. — O vojaški granici se govorí, kakor da bi bila zasebni fevd; pozivlja se na urbarijalni patent kot postavo, ki je bila dana po ustavni poti. Pod vpljivom te vlade ne bodemo ustanovili najmanje postave ne. V našo vlado poklicani so bili možje, ki nimajo niti političinega značaja, niti političinega pomena. Kar zadeva celoto naše kraljevine, gotovo se bode Dalmacija odločila za zedinjenje, da bo le deželni zástop volil pravi njen národ. Vojaška granica se je preživela. Ali je res, da hočejo granico obdržati le zato, da bode obranila državo, ko se vname druga nemška vojska, ktere nekteri želé? Ako je to resnica, tedaj moramo tolikanj bolj siliti na to, da se razpustí, sicer bodo največe žrtve vedno zadevale nas. — Omeniti moram še naših državno-pravnih razmer do Ogerskega in do cesarstva. Moje trdno prepričanje je, da se bode vsaka daljna poskušnja, z Magjari poravnati se, skrhala na isti skali; in tega je kriv državno-pravni vpljiv, ki ga imajo postave 1848. leta. V našem narodu še živí zavest, on hoče svojo nalogo rešiti vsemu človeštvu na korist; nikdar ne odjenja od svojega 42. članka. — Da ima naš narod pravico samostojno delati naprej, to se kaže iz vseh njegovih dosedanjih državno-pravnih djanj. Pragmatična sankcija od 1712. leta je samostojno djanje, sprejeto v postavni obliki. V njej kralj Karol prisega, da ima ohraniti se nam neodvisnost. Tej sankciji ne nasprotuje ogerska sankcija, ktero so sicer podpisali nekteri hrvaški boljarji, a podpisal je ni hrvaški deželni zbor. — Narod naš ima pa tudi sila važne politične vzroke za to, da samostojno ravná; kajti ogerski deželni zbor bode državno-pravne razmere do cesarstva reševal brez nas in naša vlada ustreza tujim namenom; ali hočemo mar čakati, dokler se nad nami podere streha? (živio). Dr. Stojanović nam svetuje, ostanimo v Zagrebu, ne hodimo na Dunaj; jaz mu pa rečem, naj gré on v Pešt Deaka vprašat, zakaj on hoče svoj narod peljati na Dunaj (viharni živio-klici v dvorani in med poslušalci). Ozir središča mora se trojedina kraljevina držati pravila: nil de nobis sine nobis (nič o nas brez nas); nikoli pa ne bode šla v središče, ki se je stvarilo brez nje. Prepričan sem, da smo vsejali seme, ki obeta najlepši sad, ako naš narod sprejme našo adreso; kajti pravo in pravica morate zmagati prej ali pozneje! (živio).

Dopisi.

V Zagrebu 16. dec. ⊕ — Ni sicer pravi čas, da bi Vam kaj obširnega pisal o svečanosti, s ktero se je danes odkril spomenik Jelačićev; al reči moram, da se meni, ki se tù prav za prav ne štejem k nobeni politiški stranki, ampak se držim eklektično zvun obeh dveh ali bolje vseh treh strank, da se tedaj meni ta dan zdi tako važen, da mi dopustite, da v prihodnje enkrat o tem izrečem bolj na tanko, zakaj se mi tako važen zdi dan, o kterem je avstrijska vlada sama v Zagrebu odkrila spomenik Jelačića bana. V nazočnem listeku pa naj Vam le vnanjo obliko te svečanosti na kratko opišem.

Zakaj ni vlada dopustila, da bi se po prvem programu ta spominek bil odkril o času Zrinjeve svečanosti, tega ne vem. Al tudi danes bilo je videti, da vodje te svečanosti niso želeli velikega shoda národnega. Tako na pr. vsaj javno ne vemo, ali so privatna društva nezagrebška bila posebej pozvana ali ne;*) za znižano ceno na železnici zvedeli smo v javnosti še le po včerajšnjem „Pozoru.“ Zato se čudim, kako je magjarski list „Wanderer“ nedavno smešno pripovedal, da bodo pri tej svečanosti Jugoslovani in posebno Slovenci še v večem številu vreli v Zagreb, kakor unikrat zavoljo Zrinjskega. Vsega tega ni bilo videti. Le iz vojaške granice prišlo je veliko sveta, pravijo, da so že včeraj tukaj bili vsi bivši adjutanti Jelačićevi; iz Beča prišel je cesarjev adjutant grof Bellegarde, in od hrvaške dvorske kancelarije dvorski savetnik Utiešenović-Ostrožinski. — Danes za ranega jutra pokali so topovi, in banda je godla po mestu. Ilica se je zavila v slavjanske zastave. Ob pol enajstih je trg Jelačića bana že vès poln ljudí, ki so se neki v galerijah za to napravljenih, drugi vse na okoli postavili, da pričakajo dohoda cesarskega zastopnika in bana. Poleg spomenika, ki se je že poprej znebil svojega krila, ter se ovil v platnene zastore, postavili so se duhovni, in biskup Kralj njim na čelu; na iztočni strani pa bili so pevci postavljeni v velikem broji. Ban prišedši med tem potegne za vrvce in zástor pade na vseh štirih straném, in pokazal se je belemu dnevu in jasnemu solncu mož, kterega je leta 1848. skoro bila polna Evropa; odkar pa je po nesrečni centralistički bečki politiki, pričeti konec leta 1850., se porodil pogubni absolutizem, niso ga preklinjali samo tako zvani liberalci nemški, Magjari in Lahi, še celó mnogi Slavjani, ki so mu gledali v junaško lice, ter se mu klanjali do črne zemljice, in peli njegovo slavo, pozabili so celó, da je Jelačić plod slavjanske ideje, da je on reprezentant slavjanstva v Avstrii, in da je on sè svojo vojsko deloval v onem duhu, iz kterega se je porodila slavjanska trojedna kraljevina, hrvaška kancelarija in tako dalje. — Zástor je tedaj padel sè spomenika (napis mu je „Ban Jelačić 1848“ in gledali smo mu vsi v obraz, kako s histo-

*) „Matica slovenska“ v Ljubljani je od centralnega odbora prejela vabilo. Vred.

ričkega svojega temelja z mečem kaže proti Dravi, ktero prestopivši je, kakor nekdaj Cezar Rubikon, odločno storil to, kar je hrvaški sabor takrat javno izrekel, leta 1861. kakor tudi lani pa pozabil ali pa zatajil. — Trikrat je mnogobrojna vojska pozdravila Jelačića bana; trikrat so pevci pozdravili narodnjaka, in prva pesem bila je historičkovažna Gajeva pesem „Nek se hrusti šaka mala" in „Još Hrvatska ni propala", cesarska banda pa je spremljala te pesmi. Spomenik sam je veličanstven, visok — za nektere sosedne hišice previsok, ker jim skoro gleda čez strehe — toda težki, težki konj premirno stopa vsem, kteri smo čile, prežive Jelačićeve konje pa tudi živo srce njegovo poznali. Ali je morebiti umetnik hotel s tem naznamnati, da bo povestnica mirneje sodila o njem kakor mi, ki smo mu gledali v živi odlični obraz njegov, kteremu pa žalibog tukaj ni duha, ni traga? Na vsaki način nam je ta spomenik porok, da jugoslovjanska ideja ni prah, in da bode, morebiti še pred ko si mislimo, vlada zopet začela ozirati se na nas, ktere je dosedaj z vsemi kancelarijami in z jezikom vred le „im Princip" priznala, ne pa „de jure et facto." — Al ker povsod mora „fatum" vmes imeti tudi svoj „memento fragilitatis rerum humanarum", tako tudi tukaj: ravno en dan pred umrl je najiskreneji banov prijatel, ki je kot prvosednik vodil opravila za ta spomenik: umrl je namreč general Neustädter, kteri je o Jelačiću napisal obširno knjigo v francozkem jeziku. Ali bomo pač doživeli, da se ti spomini natisnejo, kakor jih je napisal? Gotovo ne, če je le iz daleč napomenjeno, kar se je govorilo po Hrvaškem o smrti njegovega prijatla in bana. — Toda že preveč o tem! — Na večer je bila v kazališču Kukuljevićeva drama o Šubiću, in apoteoza Jelačića bana.

Iz Št. Gradca 20. dec. — 42. list letošnjih „Novic" je prinesel iz Novega Sada dopis, v kterem se gospod E. Čakra pritožuje o nezaupnici, ki mu jo je podpisalo 6 Srbov sè 24 Slovenci vred. Število podpisanih Slovencev je zapeljalo g. Čakro, da društvu „Slovenii" pripisuje povod one adrese. Očitno tedaj tú naznanjamo, da se društvo „Slovenija" nikakor ne peča s politiko in nikdar ne vtika v njene zapletke, kajti to je zoper društvena pravila, toraj tudi z omenjeno adreso kratko in malo ni v nobenej dotiki. Društvo „Slovenija" šteje 89 udov; ko bi bila nezaupnica njena reč, podpisali bi se bili vsi udje od prvega do zadnjega, kar se pa nikakor ni zgodilo. Na to jih je med podpisanimi tudi mnogo, ki celó društveniki niso; za te, kakor tudi za posamezne svoje ude, ki izrazujejo svoja mnenja o rečeh, ktere se društva nikakor ne tičejo, „Slovenija" ne more biti odgovorna. Da se je prejšnji prvomestnik podpisal za prvomestnika, to se je zgodilo v prenaglenosti; društvo o tem ničesa ni vedelo. Toliko v pojasnilo! —

Iz Celja 17. dec. — Včerajšnji večer je bil za tukajšnje domoljube nenavadno zanimiv in vesel, pa tudi za naš národni živelj silno odvažen, in je zatorej vreden, da ga v spomeniku našega národnega početja posebno zaznamvamo; — imeli smo namreč, kakor so „Novice" že v zadnjem listu naznanile, v našem mestnem gledišču po 15letnem prenehanji sopet očitno slovensko igranje. Na korist tukajšnje bolnišnice so predstavljali čitalničini igralci naznanjeni dve igri: „Bob iz Kranja" in „Le naravnost"; igrali pa so vsi tako izvrstno, in dovršili tako umetno vsaki svojo nalogo, da bi nam zares težko bilo, druzemu dajati sprednost pred drugim. — Če smo v prvi igri s pohvalo se radovali nad izurjenostjo in razumnim igranjem, s kterim je od konca do kraja g. J-n, pravi buditelj in vodja naših čitalničinih iger, predstavljal „Matičeta" — g. K-s pa poštenega, v krempljih odrtnika „Grabeža", g. Š-k zdihajočega mojstra „kotlarja", — tako smo v enaki meri videli v majorji „Dolski-u" (g. H r) živo podobo naravnega in prostodušnega starega vojaka, — in skorej popokali od smeha nad šaljivo osebo in prav dobrim igranjem „gospé Rakove" (gospé K-ove), — gospodičina Tanika Mih ova pa, ki je predstavljala v prvi igri „Polonico", v drugi pa „vdovo Amalijo", bila je, kakor vselej, ljubljenka poslušalcev; nježna njena oseba, čedno vedenje in prelepi umljivi govor, potem pa premišljeno in izurjeno igranje, s kterim vsako svojo nalogo izvršuje, so ji včeraj tudi take, ki je poprej še niso na odru videli, popolnoma pridobile. — Slava toraj in hvala vrlim igralcem vsem za njihov trud, s kterim so pripravili nam prijeten večer, bolnišnici pa pridobili zdatno pomoč od 142 gold. vkupne vhodnine; — slava pa še tudi g. dr. Kočevar-u, našemu starešini, ki je prvi modro spoznal važnost javnega gledišćinega igranja, in ki nas sploh tako modro vodi, da s zmernim korakom pa odločno se čedalje bolj pomikamo k narodnemu cilju in koncu, k duševni omiki na naravni podlagi domačega jezika. — Včerajšnji večer smo po dolgem, predolgem molčanji spet tudi očitno pokazali, da še smo in da tudi za naprej še hočemo ostati in sicer toliko odločniši, kolikor bolj nam mora biti ležeče na tem, da djansko pričamo, da tudi tukaj še zmiraj stanuje slovenski rod! — Pokazalo se je včeraj jasno iz velike množice poslušalcev, med kterimi je bilo tudi duhovstvo obilo zastopano, da ne hrepenimo vsi edino le po ptuji kulturi, in da je tudi naš domači jezik tako lep, zmožen in olikan, da nam popolnoma zadostuje za naše potrebe. Nismo sicer videli nekterih „gnädige bindische Bürgerinen" v ložah, ki se nikoli ne pogrešajo, ako se igra nemški „Pelz-Paladin und Kachelofen" ali „Lumpaci" in kakor se take in enake kulturne burke imenujejo; al tudi brez njih je bolnišnica celjska, kakor smo gori rekli, dobila zdatno pomoč! — Po končani igri snidilo se nas je okoli 40 čitalničarjev v našem narodnem domu, kjer smo se v bratovski vzajemnosti, ki je pod vodstvom stolaravnatelja, župnika R-a vladala, še čez polnoči prav rajsko razveseljevali; — zdravica se je vrstila za zdravico, pri kterih tudi naših hrabrih borivcev v deželnem zboru, gg. Herman-a in Razlag-a, ki se z mečem uma in resnice neprestrašeno vojskujeta za slovenski narod naše domovine, nismo pozabili.

Iz Gorice 22. dec. — Tudi na Goriškem je nekatere rodoljube slovenske došla čast, da so bili, gledé na obnašanje v poslednjih vojskinih časih, odlikovani z vitežkim redom Franc-Jožefovim, in ti gospodje so: okr. predstojnik Winkler, dr. Doljak in dr. Tonkli.

Iz Kranja 18. dec. — Zadnjo nedeljo 16. t. m. bil je zopet vesel večer v čitalnici naši. Predstavljala se je vesela igra „Kteri bo?" Gospodičine, kakor gospodje, med kterimi so eni stopili prvikrat na javni oder, so hvalevredno izvršili svoje naloge. Po besedi bil je letni občni zbor. Iz letnega sporočila tajnikovega omenjamo le to: Čitalnica zdaj šteje 101 udov, in sicer 50 domačih in 51 vnanjih. Društvenih veselic je bilo letos 9. Gledišćinih iger se je predstavilo 6. Ubozim je naklonila čitalnica z dvema veselicama 194 goldinarjev. Časopisov je bilo za branje v čitalnici pripravljenih 19 v slovenskem, hrvaškem in nemškem jeziku. Razun teh pa tudi še različne knjige. Društveno knjižnico je letos vredil gosp. prof. Pajk, ktera zdaj šteje 70 knjig in brošur. — Gosp. dr. Strbenec je zboru predlagal, naj se čitalnica vpiše kot dosmrten ud v družbo sv. Mohora, kteri predlog se je enoglasno sprejel, kakor tudi predlog g. dr. Dragotina Bleiweisa, da napravi naša čitalnica veliko besedo jugoslovanskemu

vseučelišču na korist. Po navadnih zborovih opravkih je potem odbor predložil zboru prenaredbo pravil, namreč §§. 1. 11. in 17., kteri zadevajo namen čitalnice, volitev in število odbornikov. §. 1. se je moral nekoliko prenarediti, ker je, kakor smo slišali v zboru, g. deželni glavar opomnil odbor, da čitalnica naša po sedanjih potrjenih pravilih nima pravice, pri besedah predstavljati gledišćinih iger. — Število odbornikov se je od 5 na 9 povišalo. Tako prenarejena pravila so se že predložila visoki deželni vladi za potrjenje. Naj omenim še, da gosp. Davorin Trstenjak, kteri bode čez zimo za zdravja voljo pri nas bival in ki je bil pri besedi navsoč, je zbranemu društvu z ginljivimi besedami se presrčno zahvalil za preprijazni sprejem, kterega je našel povsod. Iz srca želimo visoko učenemu gospodu, da zadobi v našem mestu preljubo zdravje, da se zopet oživi potrti njegov duh, da mu bo potem zopet mogoče krepko delovati na znanstvenem polji na čast in blagor svojemu narodu, kterega tako presrčno ljubi.

Iz Idrije 21. dec. — Pravila za naso čitalnico nam je sl. deželna vlada potrdila. Čitalnica se bode slovesno odprla neke dni po sv. treh Kraljih, ker sedanji čas ni zato ugoden. Kdaj bode začetek, bomo že naznanili po „Novicah.“

Iz Ljubljane. Ker deželni zbor ni mogel pred prazniki dovršiti vseh svojih nalog, zato se snide še v petek in soboto pred novim letom. Iz poslednjih dveh séj (to povemo le na kratko, ker obširnejši dopis pride v razpravah dežel. zbora) omenimo sledeče: Volitve Leop. viteza Höffern-a za deželnega poslanca, ktero smo naznanili v poslednjem listu, deželni zbor ni potrdil, ker ni dobil čezpolovičnice glasov, ki je je po volilni postavi treba. — Važna stvar, to je, premenba volilnega reda deželnih poslancev po dr. Costovem predlogu poslednjega zbora je bila v petek na dnevnem redu. Dr. Costa je bil poročevalec odseka, kteremu je dež. zbor sporočilo deželnega odbora izročil v prevdarek. Reči moramo, da je odsek v liberalnem duhu in pravično rešil svojo nalogo, — da je dr. Costa bil izvrsten branitelj odsekovega sporočila, ki je s tehtno besedo pobijal protigovore, in da večina obeh zborovih strank je danes tako v soglasji bila, kakor unidan, ko je — molčé pokopala konjedersko tarifo. Sprejelo se je v tej obravnavi: premenba nekterih volilnih okrajev; — da pravice v vrsti velicih posestnikov voliti nimajo samo tisti, čegar posestvo je zapisano v knjigo gosposkinih zemljišč (Landtafel), temuč tudi drugi posestniki, ki (brez vojskine doklade) plačujejo 100 gld. ali več zemljiščinega davka; po takem bi pristopili v ta volilni red poleg dozdanjih 126 volilcev še drugi 103; — odstranila se je napčna različnost, da v nekterih okrajih ne smejo voliti taki, ki so v plačevanji davkov popolnoma enaki volilcem drugih okrajev; — odstranila se je še druga napaka, po kteri iste osebe, ki imajo pravico voliti občinske zastopnike, ne smejo voliti deželnih zastopnikov; — sklenilo se je naposled še to: naj pravica po §. 54. volilnega reda, da sme le prvi deželni zbor s čezpolovično glasov predlagati premembo volilnega reda, se raztegne tudi na drugi zbor. Vse to je v petek sklenil zbor, ki pričakuje zdaj cesarjevega potrjenja. — V sobotni seji je dr. Toman nasvetoval dve za povzdigo kmetijstva in za blagor deželni zeló važni stvarí, namreč te: naj deželni odbor prihodnjemu zboru predloží osnovo postave, po kteri se imajo razdeliti občinski pašniki (gmajne), in osnovo še druge postave, po kteri se imajo odpraviti premenjevalna zemljišča (Wechselgründe), to je, taka zemljišča, ki imajo po 2, 3 in še več gospodarjev, ki se vrsté v vživanji pridelkov leto za letom. Zbor je z veliko pohvalo odobril obá predloga.

— 20. decembra popoldne je prišel od c. kr. kupčijskega ministerstva trgovski in obrtnijski zbornici v Ljubljani sledeči telegram: „Laškim colnijam je došel ukaz, naj od 1. januarja 1867 z avstrijskim blagom, ki se vozi na Laško, ravnajo ravno tako, kakor se ravná z blagom druzih narodov, ki vživajo pri prevaževanji blagá največ pravíc.“ — Kupčijska in obrtnijska zbornica razglasuje z veliko radostjo to ministersko poročilo, ker je važno za kupčije naše.

V Ljubljani 26. decembra 1866.

V. C. Zupan, prvosednik. Dr. L. Toman, tajnik.

— Preteklo nedeljo je imela naša čitalnica posebno veselico. Ob deseti uri predpoldnem se je obdarovalo 39 šolarčkov in 33 šolaric, obojih 72, s popolno zimno obleko od nog do glave, da jim bode mogoče tudi o hudem mrazu v šolo hoditi. Žrtovanju vrlih čitalničnih pevcev in sokolov v milodarni „besedi“, milodarom raznih dobrotnikov, med kterimi hvaležno imenujemo posebno radodarno hranilnico našo in preblagega barona Antona Zois-a, nevtrudljivi delavnosti nježnih rok čitalniških gospej in gospodičin, in posebno pripomoči častivrednega krojaškega mojstra Maršalek-a je vse to pripisati, da je čitalnica razveselila 72 ubozih otrok podelivši jim v mrzli zimi dobrodejno obleko. Zato jim bodi vsem dolžna hvala! — Presrečni obdarovanci so prejeli obleko iz rok ljubeznjivega našega gospoda prošta in generalvikarja Anton Kos-a; potem pa še tudi kruha in jabelk iz rok gospé Rudove in Medičeve. Zadovoljnost in veselje se je otrokom na obrazih bralo. Med tem je bilo lepo petje čitalničnih pevcev. Otročje veselje je ganilo vse pričujoče in obudilo željo, da letos vdrugič ponovljena veselica se tudi za naprej ponavlja vsako leto pod vodstvom in skrbjo gosp. dr. Orlove rodovine, ki je lepo to misel sprožila in nevtrudljivo lani in letos do konca vršila. Dostaviti moramo še to, da gosp. dr. Orel je delilno svečanost, ktere se je udeležilo mnogo gospôde, začel s primernim govorom; po delitvi pa so poprijeli prečastiti gospod prošt besedo in tako prisrčno govorili k ubogim obdarovancem in dobrotljivim gospém in gospodičinam, da je bila ginjeno vsako srce in marsiktero oko se solzilo. Otročiče praznično oblečeno sta peljala potem gosp. Rozman, vodja mestne ljudske šole, in gosp. učitelj Močnik v nunsko cerkev, da se Bogu zahvalijo za prijeti dar. In tako se je lepo končala današnja svečanost.

— *(Vabilo)* k občnemu zboru národne čitalnice v Ljubljani 26. decembra 1866. leta ob pol 11. dopoldne v čitalnični dvorani. Na vrsti bo: 1) predsednikov ogovor, 2) tajnikovo sporočilo, 3) blagajnikovo naznanilo, 4) predlog o plači za pevovodja, 5) nasvéti posamnih udov, 6) volitev predsednika, blagajnika in vseh drugih odbornikov.

— „Novice“ so v 10. in 14. listu iz naše gimnazije povedale, kaj so storili nekteri gospodje učitelji slovenskega jezika, da se jim, napadenim v lanskem deželnem zboru, njihova čast reši ali pa učiteljstvo vzame, ako niso za to sposobni. Ker pa s tem, kar so „Novice“ v omenjenih dveh listih povedale, ni cela zgodovina daljnega postopanja prizadetih gosp. učiteljev pri kraji, zato se nam treba zdí, da v poslednjem listu „Novic“ dopolnimo zgodovinske te črtice. Evo jih! Ker se je namreč državno ministerstvo v odpisu od 22. aprila t. l. v zadevah slovenskega uka v srednjih šolah sklicevalo tudi na očitanje kranjskega dežel. zbora, zato so mislili omenjeni učitelji, da smejo tudi visokemu ministerstvu razodeti, kar so onim napadom nasprot bili storili. Nezanikarni izročijo res svojo prošnjo in nje čudno rešitev g. ravnatelju dr. Mitteis-u s posebnim pismom do državnega ministerstva, v kterem prosijo, naj blagovoli vse to pregledati in spoznati iz tega, kaj so že

takrat za dolžnost svojo priznavali, da pride resnica na dan. Rad ali nerad je poslal dr. Mitteis to reč na više mesto. Visoko državno ministerstvo je sprejelo pismo omenjenih slovenskih učiteljev, in ker nobene premembe o poprej dani odločbi prosili niso, zato je ukazalo, da se po službeni poti jim naznani, da se njihov slovenski poduk po sedanjih velevah in napravah odobruje, in da je vse to ministerstvu prišlo na znanje. To spoznanje je bilo neki poslednje, ktero je bivši ravnatelj vpisal v opravilno knjigo gimnazije ljubljanske. S kako vestjo neki? — ne gré nam dalje preiskavati, ker s temi vrsticami, kakor smo že gori rekli, smo hotli le sporočati končno rešitev one pravde in spričati, da se je častno rešila tistim gospodom, ktere navdaja dobra zavest, da so izpolnili svojo nalogo v vsem tako, kakor sedanja postava veleva.

Zahvala.

Sveta dolžnost nam je, da se prisrčno zahvaljujemo vsem, ki so 20. dne t. m. pogreb preljubljenega in nepozabljivega našega očeta s sprevodom svojim v tolikem številu počastili. Isto tako se zahvaljujemo tudi vsem gospodom, ki so sprevodu svetili in pa nagrobnico peli.

Rodovina Bleiweisova.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Dunajski vladni časnik je te dni razglasil novo postavo, po kteri so preklicane stare postave, ki so zapovedovale, po koliko se od izposojenega denarja sme obresti (činža) jemati. Kdor je dosihmal čez 5 gold. obresti od vknjiženega (vtabuliranega) dolgá ali čez 6 goldinarjev od sto nevknjiženega dolgá jemal, je bil kot odrtnik kaznovan, ako je kdo tožil. To obrestno merilo po tej postavi nima več veljave, če tudi vprihodnje ne bo pripuščeno, da bi kdo ljudí drl kakor bi hotel. Ta nova postava zadobí moč po novem letu. Ker je zeló važna, zato jo bomo razjasnili v listih novega leta. — Tudi velikaši (magnati) v deželnem ogerskem zboru so sprejeli Deakovo adreso. Minister Beust se je podal v Pešt, da vidi, kako in kaj. Beust z velikonemško politiko svojo je Ogrom zeló prijazen. Njegov program je neki Avstrijo rezcepiti na 3 kampe: ogersko, poljsko in nemško. Po takem programu ne bode Beust v Avstrii srečnejši, kakor je bil — v Saksonii. Bog pomozi! — Klobčič na Turškem se čedalje bolj zamotuje. Srbska vlada zahteva, naj se turška posadka (vojaščina) umakne iz srbskih trdnjav. Turška vlada hoče izprazniti manjše trdnjavice, a trdnjave v Belem gradu ne. Te dni pa je telegraf iz Petersburga prinesel tehtno novico, da v Egipt pričakujejo angleške armade, v Aleksandrii pa je že 40.000 francozkih vojakov; po tem sta Angležin Francoz že na straži, ako bi se Turčija jela gugati spomladi. — V nekterih krajih na Českem (Pemskem) imajo že snegá po sežnju visoko; od nekterih cest ni sledú ne tirú, tako, da se s 60 voli na 60 saném komaj četrt ure dolga pot pregazi. Od leta 1810. ne pomnijo take zime. — V našem cesarstvu je 55.370 duhovnov, med temi so: 1 patrijarh, 4 primati, 11 viših škofov, 58 škofov, 24 škofov brez škofij, 12.863 župnikov (fajmoštrov), 539 duhovnih profesorjev. Samostanov (kloštrov) je 720 za moške, 298 za ženske, v kterih je 5198 nun. Vse cerkveno premoženje znaša 185 milijonov 672.967 gold. z 19 milijonov 639.713 gold. letnih dohodkov.

„Zukunft“

v našem časniku že mogokrat priporočani časnik, ki v nemškem jeziku tako krepko zastopa zadeve avstrijskih Slovanov, nam je vprihodnje še veliko bolj potreben kakor je bil dosihmal; kajti važnih dogodeb je še pričakovati, predno se izvrší trdna ustava Avstrije, in Slovani, večina avstrijskih narodov, bojo imeli imenitno besedo vmes. Treba tedaj, da vsaki dan vemo, kaj mislijo in kaj hočejo drugi narodi slovanski, s kterimi imamo isti program. Vse to nam podaja „Zukunft“ vsak dan v posnetkih z vseh časnikov slovanskih. Tega ne nahajamo v nobenem drugem listu, in prav to je velika prednost tega lista. Se ve, da tudi vodilni članki so velike vrednosti, ker vseskozi zastopajo politiko, ki je, brez žaljenja druzih narodnih pravíc, pravična slovanskim narodom, pa tudi dobrohotna Avstrii. Zato stopite v kolo naročnikov, ki ste „Zukunft“ dozdaj le prebirali kot dodatek — črne kave v kavarni! Za mesec dni lahko strpite 1 gold. 40 kr., ali za četrt leta 4 gold.

Denarni zapisnik Matičin.

Novi udje:

a) ustanovniki:

Slavna čitalnica tminska	20	gold.
Gospod Dolinar France, fajmošter v Lekovici	10	„
„ M. Kreč, c. k. finančni koncipist v Peštu	10	„

b) letni donesek:

„ Lenarčič Matevž, posestnik na Vrhpolji	2	„
„ Gršak Vincenci, duhov. v pokoji v Konjicah za 1866. in 1867. leto	4	„
„ Rajec Anton, dekan v Vidmu	2	„
„ Tanšek Ivan, odvetn. uradnik v Brežicah za 1867	2	„
„ Dolinar Janez, kaplan v Šmarji	2	„
„ Cirar France, kaplan v Kranjski gori	2	„
„ Rupnik Jožef, duhovnik v Klancu	2	„
„ Metlika Anton, trgovec v Klancu	2	„
„ Čebular France, župnik v Povirji	2	„
„ Tomšič France, kaplan v Koprivi	2	„
„ Kocijan Jakob, duh. oskrbnik v Storjah	2	„
„ Schwarz, grajščak v Rakovniku za 1866., 1867 in 1868 leto	6	„
„ Mazek Anton, učitelj v Šmarji	2	„
„ Oblak Juri, ranocelnik v Litiji	2	„
„ Dimic Avgust, finančni koncipist v Ljubljani	2	„
Slavna knjižnica ljubljanske gimnazije	2	„

Stari udje so plačali:

a) kot ustanovniki:

Za 2. leto: g. Irkič Ivan; — za 3. leto gg. Žvanut Matija, Zorman Jožef, Krsnik Ferko, Šlibar Martin, dr. Ivan Petovar, Reš Janez, dr. Sterbenec Juri, Pertot Jernej.

b) Letniki:

Do 1. januarja 1866. leta: gg. Mesar Ivan, Krištofič Lovro.;
do 1. januarja 1867. leta: Mesar Ivan, Krištofič Lovro, Aleš Anton, Švajgar Janez, Janežič Janez, Blagne Anton, Potrč Vekoslav, Cebin Peter, Lazar Mihael.

V Ljubljani 24. decembra 1866.

Dr. Jer. Zupanec.

Listnica vredništva. Gosp. J. H. v Lj: Pesmico poslano bi bili radi vzeli, ker tudi mi visoko číslamo možá, do kterega ona srčne čute izrazuje; al celó premalo je popiljena in vzlasti tako polna nedopustljivih elizij, da ni za natis. Noben pevec naj ne zabi Vodnikovega pravila:

Naj pesem umétna,
Naj merjena bo,
Nikdar ni prijetna
Če žali uhó!

Kursi na Dunaji 24. decembra.

5% metaliki 57 fl. 80 kr.	Ažijo srebra 130 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 67 fl. 50 kr.	Cekini 6 fl. 22 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Tiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.